

със зурните. Обикалят примерно селото или махалата и зурните ги откарват там на масите. Сядат и ние им свириме точно там на определено място къде са масите. Гостите където са – там слагаме апаратурите и свирим вече. Там си играят. А зурните фактически само разкарват гостите” [К.Т., с. 10].

Теренните наблюдения върху музиката на *байряк* сочат, че при *помашите* преобладават *хората*, докато при турчеещите се – *кючеци*. Анализираният музикален материал, който се изпълнява на *байряк* при *помашка сватба* от стари гоцеделчевски зурнаджни съдържа инструментални версии на различни фолклорни и градски песни. *Китката* започва с традиционна родопска песен, която преминава в македонската *Нико меанджийко*. Следват мотиви от добруджанската *Лале ли си, зюмбюл ли си*, македонската *Стари дедо стадо пасе* и старите градски *Заклевам ти се даже и в Боги* и *Аз не искам големи богатства*.

При сватбената обредност на ромите мюсюлмани и турчеещите могат да се открият повече сходства със сватбената обредна музика на българите мюсюлмани, но и редица прилики с тази на българи християни.

Съвременната сватбена обредност на мюсюлманите от махала Комсала в Гоце Делчев има специфични особености. Твърди се, че за разлика от старите обичаи, сега в събота “от женска страна се прави сватбата”. Зурнаджиите имат сходна роля с тази при *помашките сватби* – водят гостите до ресторанта, където е сватбеното тържество. В заведението музиката се изпълнява от оркестър с модерни инструменти [С.М., с. 8].

След приготвянето на невестата и посрещането на *байряците* в дома ѝ, следва обредният момент извеждане на невестата. Докато тя излиза от дома и се прощава с родители и близки, зурнаджиите свирят протоколна обредна мелодия за извеждане на булката – *Гелин аваси (Булчиното)*. Информаторите уточняват, че мелодията се изпълнява специално на *помашки сватби*. Музиката на *Гелин аваси* е безмензурна, с богато орнаментирана мелодия и се свири в бавно темпо. Мелодията се изгражда като гердан от многообразно орнаментирани мелодични строфи, които се отвеждат в тонове с дълги трайности. През цялото време гласът на тъпана звучи като тремоло. Драматизмът на обредния момент намира израз в емоционалното послание на музиката. При *помашките сватби* има специална мелодия за тръгване на булката към дома на младоженеца. Зурнаджиите започват да я свирят веднага щом тя излезе от двора на къщата. Според едни информатори “тази песен няма име” и е за *олсун*: “Олсун значи добър час. Откарваме я вече и закарваме” [М.М., с. 21]. Според други музиканти тя се нарича *Урлар авасъ* и се изпълнява “хаирлия да е булката – да върви всичко” [А.С., с. 21]. Тя се свири и по пътя. Заради увеличените секунди в нея, мелодията може да събуди асоциации за ориенталско звучене.

В неделя, понякога и в събота се прави венчаването от ходжата – *никя, никя*. Обредът се извършва в джамията, без музика.

“Турчеещите се” от махала Комсала в гр. Гоце Делчев имат обичай да пращат музиканти при най-близките роднини на младоженеца и булката “да им свирят небет”. Твърди се, че това е “мюсюлмански адет”. Зурнаджия и тъпанджия ходят в домовете на чичовци, лели, вуйчовци в събота или неделя сутринта и свирят само “стари работи” [Р., с. 3]. Музиката на *небет* е обикновено в бавно темпо, богато импровизирана и се свири продължително.

Следващият важен обреден момент в *помашката сватба* е посрещането на